

*When the sun goes away,
we paint the sky*

*Kur dielli të ikë do ta
pikturojmë qiellin*

Petrit Halilaj

Dear residents of Prishtina and people across the world,

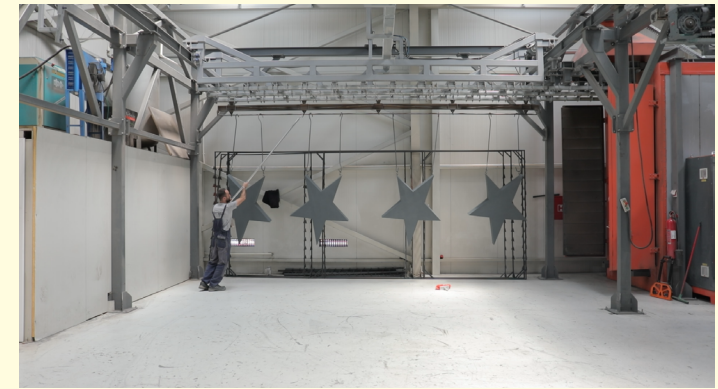
When the sun goes away, we paint the sky (2022) is a constellation that I invite you to create with me collectively. The work begins with the sign atop the Grand Hotel Prishtina; its stars, which laid flat and dormant on the building's roof, have been remounted and multiplied. Now, they burst from the roof and stream across the city.

The Grand Hotel Prishtina is a historical and architectural landmark with many meanings. It is an emblem of Kosovo's past as part of the former Yugoslavia and its aftermath. It is a reminder of dark times, when it was used by the forces of mayhem. The hotel also reflects recent times, marked by a certain indifference to the focal points of collective memory.

All the changes and transformations that our society has gone through are reflected in this hotel, which can be interpreted as a portrait of Prishtina itself. Since 2010, the stars that once shone atop this building were not lit; they were removed one by one, as a result of the hotel's decline. I first saw the fallen stars strewn across the roof of the Grand Hotel Prishtina in images sent to me by Nita Deda. This was the spark that started this project. I associated the fallen stars with fallen ideologies, and began considering what stars stand for—from their mythological origins to their political connotations.

At the same time, I thought about Prishtina as a new place, one to which I arrived from the village of Runik, and how I am connected to the city through its residents. My sense of belonging to this place is born out of friendships that I have made here. Those friendships are at the center of this project, which attempts to answer the questions: Can we make wishes on our fallen stars? Can we dream and realize another reality for our troubled landmarks? Can we reach far beyond our local context and connect with other realities?

For this project, I have taken inspiration from a passage in an essay by Njomza Vitia, a resident of Prishtina, who was twelve years old at the time: "When the sun goes away, I will paint the sky" [Kur dielli të ikë, do ta pikuroj qiellin]. The story speaks about a young girl's tension with the adult world and the feeling that society is dashing her dreams. But it also conveys her hopes and energetic vision for the future.

The spirit of Njomza's words prompted me to wonder whether we could rearrange and add to the letters and stars of the Grand Hotel Prishtina—to form a poetic message that shines for and by the city. By transforming Njomza's "I" into "we," a personal wish has become a collective one; by multiplying the stars, a beacon on the city's horizon appears brighter than ever before.

The constellation made in response to this poetic message upholds a commitment to reclaiming public space, with the courage to *tell stories otherwise*. To read the message in its entirety, you should move—up, down, and around Prishtina; this project honors and unites people who are willing to reorient their perspective and engage with an open range of narrative possibilities.

When the sun goes away, we paint the sky is not intended as a permanent public artwork or as a monument, but as a moment that we share. Residents and visitors alike continue to interact with the installation at the Grand Hotel Prishtina in ways that exceed my expectations. I am so excited, but not surprised that this project has taken on a life of its own.

The initial questions have been answered in the affirmative—we *can* make wishes on our fallen stars, we *can* dream and realize another reality for our troubled landmarks, and we *can* reach far beyond our local context and connect with other realities. That being said, it is critical to emphasize that significant obstacles still must be overcome for the aspirations of all members of our society to not only be visually represented, but structurally supported. With this in mind, I encourage you to keep contributing to the constellation—to create stars of your own, make wishes on them, and illuminate them for everyone to appreciate.

Together, our stars—and the dreams they carry—will spread far and wide.

With love,
Petrit

October 2023

Të dashur banorë të Prishtinës dhe të gjithë botës,

Kur dielli të ikë do ta pikturojmë qiellin (2022) është njësi të cilën ju ftoj ta krijoni bashkë! Vepra fillon me shkronjat dhe yjet në maje të Grand Hotelit; të cilët deri atëherë rrinin të shtrirë dhe të fjetur në çatinë e kësaj ndërtese, e të cilët vendosëm t'i rimontuam dhe shtonim. Tash, yjet marrin hov nga çatia dhe shpërndahen nëpër qytet.

Grand Hotel Prishtina është monument historik dhe arkitekturor me kuptime të shtresëzuara: është emblema e të kaluarës së Kosovës si pjesë e ish-Jugosllavisë dhe e pasojave të mëpasshme të saj. Grandi na i rikujton kohët e shndritshme, periudhën kur u krijua, e pastaj edhe momentet e errëta kur ishte shfrytëzuar nga forcat e armatosura serbe. Por, hoteli njëkohësisht pasqyron dhe kohët e reja, të cilat shquhen nga një lloj indiference ndaj kujtesës kolektive dhe pikave kyçe të kësaj kujtese në qytet.

Të gjitha ndryshimet dhe transformimet nëpër të cilat shoqëria jonë ka kaluar përgjatë 30 viteve të fundit reflektohen në këtë hotel, i cili poashtu mund të shihet si një portret i vetë Prishtinës. Që nga viti 2010, yjet që dikur e shndrisnin majën e kësaj ndërtese nuk u ndezën më; ata u hoqën një nga një si rezultat i venitjes së hotelit. Yjet e rënë, e të shpërndarë në çatinë e Grand Hotelit, për herë të parë i pashë në disa fotografi të cilat m'i kishte dërguar Nita Deda. Këto fotografi ishin shkëndija e parë e nisjes së këtij projekti. I asociova yjet me ideologjitë e rena dhe nisa të mendoj se për çka shërbejnë këto yje-prej zanafillës së tyre mitologjike e deri te domethënia e tyre politike.

Në të njëjtën kohë, e shihja Prishtinën si një vend të ri, në të cilin kisha ardhur prej fshatit Runik dhe i mendoja format me të cilat isha lidhur me qytetin përmes njerëzve të tij. Ndjenja e përkatësisë me këtë vend më ka lindur prej shoqërive që kam krijuar këtu. E

pikërisht këto shoqëri janë fokusi i këtij projekti, që tenton t'u japë përgjigje pyetjeve: A mund t'u shprehim dëshira këtyre yjeve të rënë? A mund ta ëndërrojmë dhe ta realizojmë një realitet tjetër për monumentet tona me telashe? A mund të dalim përtej kontekstit tonë lokal për t'u lidhur me realitete të tjera?

Për këtë projekt, jam frymëzuar nga një fragment i një eseje nga prishtinasja 12 vjeçare Njomza Vitia: "When the sun goes away, I will paint the sky" [Kur dielli të ikë, do ta pikturoj qiellin]. Ky shkrim flet për tensionin që një fëmijë e ndien në botën e të rriturve ku ajo shtjellon ndjenjën se si shoqëria po ia fundos ëndrrat. Por, shkrimi poashtu përçon shpresat dhe vizionin e saj përplot energji për të ardhmen.

Njeshmëria e fjalëve të Njomzës më shtyu të mendoja nëse do të mund t'i riorganizojmë, e shtojmë shkronjat dhe yjet e Grand Hotelit-për ta krijuar një mesazh poetik që xixëllon për qytetin dhe në qytet. Duke e shndërruar "Unë" të Njomzës në "Ne", dëshira personale u bë kolektive; duke i shtuar yjet, një fener e ndriçon horizontin e qytetit më ndritshëm se kurrë më parë.

Shndritja përmes yjeve e cila u krijua si përgjigje ndaj kësaj thirrjeje poetike, mbështetet nga sentimentet e përkushtimit për rimarrjen e hapësirës publike me kurajon e rrëfimit të *tregimeve ndryshe*. Për ta lexuar plotësisht thirrjen poetike, na duhet të lëvizim—lart, poshtë e nëpër qytetin e Prishtinës; projekti i nderon dhe bashkon ata që janë të gatshëm ta riorientojnë perspektivën e tyre dhe të përfshihen me një gamë të hapur të mundësive për të rrëfyer tregime.

Kur dielli të ikë do ta pikturojmë qiellin nuk është menduar si vepër arti e përhershme, apo si monument, por si një moment të cilin e ndajmë bashkë. Banorët dhe vizitorët e Prishtinës njësoj, vazhdojnë të ndërveprojnë me projektin në mënyra të cilat i kanë kaluar pritshmëritë e mia. Jam shumë i emocionuar, por jo i befasuar që kjo yjësi është bërë jetë në vete.

Pyetjet fillestare kanë gjetur përgjigje pozitive: ne *mundemi* të shprehim dëshira për yjet tonë të rënë dhe *mundemi* të ëndërrojmë dhe realizojmë një realitet tjetër për monumentet tona me telashe, *mundemi* të shkojmë shumë përtej kontekstit tonë lokal për t'u lidhur me realitete të tjera. Thënë këtë, është thelbësore të theksohet se ende ka pengesa të rëndësishme të cilat duhet kapërcyer, ashtu që aspiratat e të gjithë anëtarëve të shoqërisë jo vetëm të përfaqësohen vizualisht, por edhe të mbështetën në mënyrë strukturore. Duke e pasur këtë parasysh, unë ju inkurajoj që të vazhdoni të kontribuoni në këtë yjësi-të krijoni yjet e juaja, t'u shprehni dëshira, t'i ndriçoni ato që të gjithë t'i admirojnë.

Së bashku, yjet tanë-dhe ëndrrat që mbartin-do përhapen larg dhe gjerë.

Me shumë dashuri,
Petriti

Tetor 2023

When the sun goes away, we paint the sky was commissioned by Manifesta 14 Prishtina, and supported by Autostrada Biennale and Ammodo. The project is conceived by Studio Petrit Halilaj, with creative mediation by Catherine Nichols, and realized by GrafX Studio.

The project was inaugurated in July 2022 and was donated by the artist to the state of Kosovo later that year. It is now part of the permanent collection of the National Gallery of Kosovo.

The text by Njomza Vitia was included in the book *Miku Im [My Friend]* (2014). Petrit Halilaj is grateful to the Department of Education and the team at Manifesta 14 Prishtina, who found the book while transforming the former Hivzi Sylejmani Library into the Centre for Narrative Practice.

Studio Petrit Halilaj x Manifesta 14 Prishina:

Serena Rota (Studio management)
Ferdinand Pechmann (Technical manager)
Vanina Saracino (Research advisor)
Rosario Moran (Visualizations, models)

Studio collaborators:

Josep Mª Comas (Light design)
Alex Fisher (Research consultant)
Blerta Haziraj (Translator)
Vesa Sahatçiu (Proofreader)

All images © Hana Agimi, Yll Çitaku, and Arton Krasniqi

Kur dielli të ikë do ta pikturojmë qiellin është porositur nga Manifesta 14 dhe mbështetet nga Autostrada Biennale dhe Ammodo. Projekti është konceptuar nga Studio Petrit Halilaj, me ndërmjetësimin kreative nga Catherine Nichols, dhe është realizuar nga GrafX Studio.

Projekti u përrua në korrik të vitit 2022 dhe iu dhurua shtetit të Kosovës nga artisti, më vonë atë vit. Projekti është pjesë e koleksionit të përhershëm të Galerisë Kombëtare të Kosovës.

Shkrimi nga Njomza Vitia është pjesë e librit *Miku Im* (2014). Petrit Halilaj i falënderohet Departamentit të Edukimit të Manifesta 14 dhe gjithë pjesës tjetër të stafit të saj, të cilët e kanë gjetur librin gjatë renovimit të bibliotekës Hivzi Sylejmani.

Studio Petrit Halilaj x Manifesta 14 Prishina:

Serena Rota (Menaxhmenti i Studios)
Ferdinand Pechmann (Menaxheri Teknik)
Vanina Saracino (Këshilluese e Hulumtimit)
Rosario Moran ((Vizualizimet, Modelet)

Bashkëpunëtorët e Studios:

Josep Mª Comas (Dizajni i Dritave)
Alex Fisher (Konsulent i Hulumtimit)
Blerta Haziraj (Përkthyesë)
Vesa Sahatçiu (Redaktore)

Fotot © Hana Agimi, Yll Çitaku dhe Arton Krasniqi